

elfde jaargang nummer 9 | 1970

KLEIO

UIT DE INHOUD:

Seminarium voor jonge geschiedenisleraren 9 t /m 12 december.

Rapport Mavocommissie

Nota basistabel ongedeeld VWO

Discussienota schoolonderzoek MAVO en HAVO

Mededelingen P.A. Commissie

VERENIGING VAN GESCHIEDENISLERAREN IN NEDERLAND (V.G.N.) BESTUUR

C. M. H. BOSCH, *voorzitter*, Borskilaan 7, Bloemendaal, tel. 023-261723.

DR. P. N. M. BOT, *vice-voorzitter*, Surinameweg 12, Nijmegen. tel. 8800-32886

C. L. A. DANIËLS, *1e secretaris*, Apolloplantsoen 23, Zaandam, tel. 02980-65602.

DRS. A. J. M. VAN DER EERDEN, *2e secretaris*, Essesteijnstraat 4, Voorburg, tel. 070-863757.

DRS. B. VAN LINGEN, *penningmeester*, Van Weerden Poelmanlaan 196, Utrecht, tel. 030-940967, postrekening 128701 t.n.v. de penningm. van de V.G.N. te Utrecht.

G. J. ERDTSIECK, Cath. van Renneslaan 29, Almelo, tel. 05490-17652.

A. L. VERHOOG, Drakestein 8, Leiderdorp.

LEDENADMINISTRATIE

Aangifte en afschrijvingen van leden en informatie over contributiebetaling zenden aan: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998. Bij aangifte wordt verzocht mee te delen: naam, voorletters, eventueel titel, bevoegdheid, huisadres, telefoon- en netnummer, adres van de school waar men de hoofdbetrekking heeft.

COMMISSIES

DIDACTIEKCOMMISSIE

DR. P. VAN DER MEULEN, *voorzitter*, Nicolailaan 17, Bilthoven, tel. 030-783869.

MEJ. DRS. H. L. A. FURNÉE, Schoutenstraat 48, 's-Gravenhage, tel. 070-245752.

A. C. E. JANSE, *penningmeester*, Oranjelaan 13, Castricum, tel. 02518-53548, postrekening 1561752 t.n.v. penningmeester Didactiekcommissie V.G.N.

P. BAARDSE, Rotterdam.

DRS. J. H. BIERLING, IJmuiden.

A. P. DIJKSTRA, Meppel.

W. H. MANNESSE, 's-Gravenhage.

J. G. TOEBES, Nijmegen.

COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

De gegevens over de P.A.-commissie staan vermeld op de laatste tekstpagina van dit nummer.

COMMISSIES AD HOC

Voor inlichtingen over de commissies ad hoc – de Brugklascommissie, de Eind-examencommissie en de Mavocommissie – kan men zich wenden tot de 2e secretaris van de V.G.N., wiens adres hierboven vermeld staat.

KLEIO

Tijdschrift van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland, verschijnt tienmaal per jaar. Redactie: H. DE RUYTER, *voorzitter*, Koningin Wilhelminalaan 22, Leidschendam, tel. 01761-3657; MEJ. DRS. G. K. H. SCHURING, *secretaresse*, Lange Nieuwstraat 8, Utrecht, tel. 030-26764; DRS. B. VAN LINGEN, Utrecht; DRS. L. M. G. P. SMEETS, Bilthoven; DRS. S. Y. A. VELLENGA, Utrecht, C. S. RUTSEN, Mijndrecht.

Abonnementen: voor leden gratis, voor niet-leden f 15,— per kalenderjaar.

Abonnementen opgeven aan: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

KLEIO DIDACTICA

Nummers te bestellen bij: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

Kleio en Kleio Didactica worden uitgegeven door de V.G.N. in samenwerking met de Stichting Onderwijs Oriëntatie, gevormd door de uitgevers J. M. Meulenhoff - J. Muusses - Nijgh & Van Ditmar - Spruyt, Van Mantgem & De Does - W. J. Thieme.

KLEIO

Tijdschrift van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland
(V.G.N.)

ELFDE JAARGANG - NUMMER 9 - OKTOBER 1970.

INHOUDSOPGAVE

Seminarium voor jonge geschiedenisleraren

Rapport Mavo-commissie V.G.N.

Nota basistabel en ongedeeld V.W.O.

Discussienota schoolonderzoek Mavo en Havo

Mededelingen van de P.A. Commissie

- a. Herhaalde oproep conferentie
- b. Collegerooster

SEMINARIUM VOOR JONGE GESCHIEDENISLERAREN

Van 9 tot en met 12 december 1970 zal onder de auspiciën van de didaktiekcommissie van de Vereniging voor Geschiedenisleraren in Nederland een historisch-didaktisch seminarium voor jonge geschiedenisleraren gehouden worden in het conferentie-oord "Dennenheul", op het terrein van het conferentie-oord "Sonneheerdt" te Ermelo. Deelname is opengesteld voor leraren geschiedenis, werkzaam aan scholen voor h.a.v.o. en v.w.o., met een beperkt aantal jaren leservaring. Het maximum aantal deelnemers is gesteld op dertig.

De bedoeling van het seminarium is, de deelnemers vertrouwd te maken met de didaktische mogelijkheden en problemen van het vak.

Het programma vermeldt dan ook onderwerpen als: vormen van zelfwerkzaamheid, de geschiedenismethoden, stofkeuze, leerplan en leerdoelen van het geschiedenis-onderwijs.

Aan dit programma zullen medewerking verlenen: de heren dr. L.J.P. Brants, coördinerend inspecteur v.w.o.-h.a.v.o. gevraagd en drs. P.H.F. Gieles, vakmedewerker aan het Katholiek Pedagogisch Centrum.

Dankzij een subsidie van het departement van Onderwijs en Wetenschappen bedragen de kosten f. 45,-.

Men kan zich opgeven bij de penningmeester van de didaktiekcommissie van de V.G.N., de heer A.C.E. Janse, Oranjelaan 13, Castricum.

Het bovenvermelde bedrag moet tegelijk met de aanmelding gestort worden op postrekening 1561752 t.n.v. penningmeester didaktiekcommissie V.G.N. te Castricum.

De opgave moet uiterlijk 15 november binnen zijn.

RAPPORT MAVOCOMMISSIE V.G.N.

In zijn vergadering van 3 februari j.l. ontving het bestuur van de V.G.N. de collega's J.L. Eggermont, C.S. Rutsen en A.L. Verhoog, alle drie geschiedenisleraren bij het mavo en lid van onze vereniging.

Zij hadden zich bereid verklaard een commissie te vormen, die het V.G.N. bestuur zou adviseren inzake de problematiek van het geschiedenisonderwijs op de mavoscholen.

Een mededeling over de installatie van deze commissie en de instructie die zij meekreeg zijn in Kleio, 11e jg., no.1, 1970, op pag. 32/33 gepubliceerd.

De bedoeling was dat omstreeks september het resultaat van de studie in de Mavo-commissie het bestuur van de vereniging in de vorm van een rapport zou worden aangeboden. Het bestuur is bijzonder verheugd dat het werk binnen de gestelde termijn klaar gekomen is en het wil de collega's Eggermont, Rutsen en Verhoog dan ook van harte voor hun inspanning danken.

Het bestuur biedt hierbij het rapport de leden van de vereniging aan met de mededeling dat het de materie die er in besproken wordt zó belangrijk vindt dat dit Kleionummer naar alle directeurs van mavoscholen gestuurd zal worden met het verzoek het aan de geschiedenisdocenten ter hand te stellen. Op zeer korte termijn zal het bestuur met de Mavocommissie overleg plegen welke stappen er op grond van het uitgebrachte rapport ondernomen moeten worden. Het zal via Kleio de leden over de gang van zaken op de hoogte houden.

Het bestuur.

OVERZICHT VAN HET RAPPORT

- I Inleiding
- II Instructie
- III Rapport van de Mavo-commissie betreffende:
 - IIIa Art. 5a Veranderingen voor de leraar geschiedenis bij het mavo ten gevolge van de invoering van de mammoetwet.
 - A. Bevoegdheden bij ulo en mavo
 - B. Betekenis van de bevoegdheden
 - C. Aantal lesuren bij ulo en mavo
 - D. Aantal vakken per leraar bij ulo en mavo
 - E. Het ulo-examen en het mavo-examen
 - F. Taakverzwaring
 - IIIb Art. 5b Behoefte post-scolaire vorming
 - IIIc Art. 5c Behoefte post-scolaire vorming
 - 1. wat verdieping en uitbreiding van kennis betreft,
 - 2. wat didactische bijscholing aangaat
 - IIId Art. 5d Organisatie van de post-scolaire vorming
 - IIIe Art. 5e De publicaties van de V.G.N. en de mavo-leraar
 - IIIf Art. 5f Taak van de mavo-inspectie bij de post-scolaire vorming
 - IIIg Art. 5g Post-scolaire vorming en de bestaande cursussen voor bijscholing van de mavo-leraar
- IV Slotopmerkingen

I INLEIDING

Op 1 augustus 1968 trad de veelbesproken mammoetwet in werking. De verwachtingen waren zeer hoog gespannen. Het gehele voortgezette onderwijs werd aan een grondige reorganisatie onderworpen. In feite was er alleen sprake van een organisatorische verandering. Men ging zich echter ook bezinnen op de lesstof en de didactiek en kwam tot de conclusie dat op deze terreinen ingrijpende veranderingen noodzakelijk waren.

In de twee verstreken jaren zijn enkele kwalen van de wet duidelijk aan het licht getreden. De mammoet, waarvan velen gouden bergen verwachtten, bleek op vitale punten ernstige gebreken te vertonen o. a. op het terrein van de lerarenopleiding, de bijscholing van leerkrachten, de onvoldoende voorbereiding voor examens, enz.

Het vak geschiedenis is door deze wet in een stroomversnelling gekomen. Leerkrachten op de mavo-scholen zijn hierdoor in moeilijkheden geraakt. De vragen: wat moeten we doen en hoe moeten we het doen, worden hier regelmatig gesteld. Tengevolge van onvoldoende scholing blijven deze vragen dikwijls onbeantwoord. Het bleek al spoedig, dat het noodzakelijk was het vak geschiedenis op de mavo-scholen aan een grondig onderzoek te onderwerpen. De V.G.N. nam op dit punt het initiatief en benoemde een commissie om de problematiek rond dit vak te bestuderen.

Deze commissie biedt hierbij het bestuur van de V.G.N. haar bevindingen aan.

II INSTRUCTIE

Toen de mavo-commissie door het bestuur van de V.G.N. werd geïnstalleerd, kreeg zij de volgende instructie:

"Het bestuur van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland, overtuigd van de noodzaak en het recht om kennis te nemen van de veranderingen in het vak geschiedenis bij het onderwijs, ook voor haar leden bij het mavo, besluit een nader onderzoek te doen plaats vinden naar de wijze waarop aan het bovengenoemde voor het mavo kan worden voldaan en besluit daartoe een speciale commissie in het leven te roepen.

de commissie wordt van de volgende instructie voorzien:

art. 1. De commissie wordt genoemd mavo-commissie.

art. 2. De commissie bestaat uit tenminste 3 leden.

art. 3. Eén der leden wordt door het bestuur op voorstel van de commissie tot voorzitter benoemd.

art. 4. De voorzitter fungeert als contactpersoon tussen het bestuur van de V.G.N. en de commissie.

art. 5. De commissie onderzoekt:

- a. Welke de veranderingen zijn die de mammoetwet voor de leraren geschiedenis aan het mavo met zich meebrengt,
- b. of er behoefte bestaat aan post-scolaire vorming,
- c. welke de behoeften zijn aan post-scolaire vorming voor de mavo-leraar. Bestaan die behoeften uit een uitbreiding en/of verdieping van de kennis van geschiedenis en/of uit een breder inzicht in de didactische mogelijkheden?
- d. hoe de commissie zich de eventuele organisatie van een post-scolaire vorming voorstelt, gelet o.a. op de zo grote geografische spreiding van de mavo-scholen,
- e. of de publicaties van de V.G.N. op didactisch en historisch gebied aansluiten bij de behoefte van de mavo-docent,
- f. in hoeverre de inspectie van het mavo-onderwijs in een eventuele opzet van een post-scolaire vorming kan of moet meespelen,
- g. of de post-scolaire vorming geheel los van de bestaande cursussen voor mavo-docenten (Amsterdam en Den Haag) dient te functioneren, dan wel in samenhang of in samenwerking met de genoemde cursussen. Dit gelet op overeenkomsten en/of verschillen in karakter en doelstelling.

art. 6. De resulaten van het onderzoek legt de commissie neer in een rapport aan het bestuur van de V.G.N., indien mogelijk voor 15 september 1970.

art. 7. Indien gewenst kan de voorzitter van de V.G.N. een tussentijds rapport vragen of informatie verlangen over de vorderingen van het onderzoek.

art. 8. De commissie kan gebruik maken van ervaringen en inzichten van de commissie post-academiale vorming en de didactiekcommissie.

art. 9. De vraag naar de financiële middelen om de cursus post-scolaire vorming te kunnen realiseren, zal in een later stadium door het bestuur van de V.G.N. en de mavo-commissie beantwoord worden.

Amsterdam, 3 februari 1970.

De eigenlijke opdracht - vervat in art. 5 - gaf de mavo-commissie aanleiding tot het hiernavolgende rapport.

III RAPPORT VAN DE MAVO-COMMISSIE betreffende

art. 5a. De commissie onderzoekt:

welke de veranderingen zijn die de mammoetwet voor de leraren geschiedenis aan het mavo met zich meebrengen.

A. Bevoegdheden bij ulo en mavo.

a. Bij het ulo waren voor het vak geschiedenis bevoegd:

1. Zij die in het bezit waren van de akte geschiedenis M.O.
2. Zij die in het bezit waren van de akten 71a en 71b (gewoonlijk aangeduid als oude onderwijzersakte en oude hoofdakke)
3. Zij die in het bezit waren van de akte 41b (gewoonlijk aangeduid als nieuwe hoofdakke)

b. Bij het mavo zijn bevoegd:

dezelfde groepen, waarbij van de bezitters van de akte 41b werd ge-eist, dat ze vóór 31-7-1968 bij het ulo werkzaam waren. Bovendien kunnen zij die in het bezit zijn van akte 41b, maar niet bij het ulo werkzaam waren vóór 31-7-1968, en zij die in het bezit zijn van een akte die bevoegdheid geeft voor het doceren in een ander vak dan geschiedenis, de bevoegdheid voor het geven van geschiedenisonderwijs verwerven door het met goed resultaat volgen van een applicatie-cursus.

1/4 mavo?

B. Betekenis van de bevoegdheden

a. De akte geschiedenis M.O. staat uiteraard garant voor de nodige kennis.

Het aantal bezitters van deze akte, dat werkzaam is bij het mavo is miniem. (salarisregeling bij het mavo: schaal 2, bij het havo, enz.: schaal 1)

b. De opleiding voor de akten 71a en 71b gaf enkel feitenkennis; aan de didactiek van dit vak werd geen aandacht geschonken; in het algemeen betrof de feitenkennis meer de vaderlandse dan de algemene geschiedenis. Gesteld mag worden dat deze aktebezitters - zeker van de akte 71b - over voldoende parate feitenkennis beschikken voor het

onderwijs bij het mavo. Wat didactiek en inzicht betreft schieten zij te kort.

- c. Zij die in het bezit zijn van de akte 41b hebben aan de Pedagogische Academie een betere opleiding gehad in de algemene didactiek, maar deze akte geeft geen garantie voor historische feitenkennis noch voor inzicht.
- d. Bij de punten b en c dient opgemerkt te worden dat van kweekschool tot kweekschool en van hoofdaktecursus tot hoofdaktecursus onderling verschillen bestonden, evenals bij de opleiding van Pedagogische Academie tot Pedagogische Academie. In het algemeen is echter de conclusie gerechtvaardigd, dat deze opleidingen onvoldoende zijn om het vak geschiedenis op het mavo te doceren.

Conclusie: Practisch zijn zij die aan het mavo geschiedenis doceren niet in staat dat zó te doen als verwacht mag worden.

- e. Overwegende dat

leraren geschiedenis M.O. bij het mavo zeer zeldzaam zijn,
leraren in het bezit van de bevoegdheid volgens art. 71a en 71b
door pensioenering het mavo verlaten,
leraren in het bezit van de bevoegdheid 41b en werkzaam bij het
mavo vóór 1-8-1968 slechts een klein aantal vormen,

meent de mavo-commissie erop te moeten wijzen

dat over enkele jaren het vak geschiedenis op de mavo praktisch
alleen nog maar zal worden onderwezen door onbevoegde leerkrach-
ten.

- f. Bovendien moet hierbij overwogen worden dat het volgen van een applicatiecursus door een onbevoegde leerkracht een studietijd vergt van 2 jaar, wat bij goed resultaat uitloopt op een financiële beloning van een halve L.O.-akte, terwijl de studie voor b.v. Nederlands M.O.-A na drie jaar een leerkracht financieel in schaal 2 brengt. Het lijkt de mavo-commissie logisch dat de interesse voor een applicatie-cursus geschiedenis nooit heel groot zal zijn. De jonge leraar die voor dit vak interesse heeft, zal meteen beginnen met de studie M.O. en daarna het mavo zo spoedig mogelijk verlaten (schaal 1.) Overigens meent de commissie er op te moeten wijzen dat - voor zover haar bekend - nergens in het land een applicatiecursus geschiedenis gegeven wordt.

- g. In de Memorie van Toelichting op de Onderwijsbegroting 1971 kondigt de minister een experimentele lerarenopleiding aan (met beperkte toelating) voor de 2e en 3e graad, waaronder ook voor het vak geschiedenis.

Dergelijke opleidingen zijn intussen begonnen in Amsterdam en Tilburg. In verband hiermee merkt de mavo-commissie op dat ze deze opleiding van enorme betekenis acht voor de behoeften van morgen. De commissie meent echter de plicht te hebben op het volgende te wijzen:

1. De gestarte experimentele opleidingen zijn dagcursussen, evenals de latere cursussen (over hoeveel jaar starten die?), en kunnen dus door de huidige mavo-leraar niet gevolgd worden.
2. Het is de bedoeling van de minister dergelijke cursussen ook in de avonden te organiseren. Advies daarover moet nog worden uitgebracht. De commissie vraagt zich af: als ze er komen, wanneer is dat dan? Hebben de huidige geschiedenis-leraren bij het mavo er dan nog iets aan?
3. De mavo-commissie vreest dat nog vele jaren zullen verlopen voor de leraar nieuwe stijl zijn stempel op het geschiedenisonderwijs drukt.
4. Laat de minister niet duizenden mavo-leerlingen in de kou staan wat hun kennis van de historie betreft?
5. De leraren in de bijvakken van de vroeger ulo zijn degenen die bij de invoering van de mammoetwet mét de vernieuwing op onderwijsgebied immer opnieuw blijk mochten en mogen geven van hun idealistische gezindheid door hun vrije uren te besteden aan allerlei vormen van voorlichting. Een voorlichting, waarvan de minister nu in de genoemde Memorie van Toelichting opmerkt, dat ze niet voldoende was om de leraren in staat te stellen het onderwijs volgens de huidige inzichten te geven.
6. Als er maatregelen genomen worden die iets aantrekkelijks hebben, staan niet alleen de huidige leerlingen bij het mavo, maar ook de mavo-leraren buiten spel. Niet zonder reden heerst daarover in mavokringen verbittering.

C. Aantal lesuren bij ulo en mavo

- a. Het ulo kende voor de leerkracht een normale werkweek van 36 lesuren van 45 minuten.

Enerzijds leidde dit op kleine scholen of bij personeelsgebrek tot een aantal uren per week, dat vaak de 40 overschreed, wat overigens geen verandering bracht in de salariering.

Anderzijds was het mogelijk dat men met grote klassen werkte, die men niet splitste, wat tot gevolg had dat op sommige ulo-scholen het aantal wekelijkse lesuren minder was dan 36, soms zelfs minder dan 32.

De onderwijskrachten moesten dan wel gedurende de 36 lesuren in het schoolgebouw aanwezig zijn.

- b. Bij het mavo omvat een normale werkweek 29 uren van 50 minuten. Toegestaan is het geven van 32 uren, die alle normaal gesalarieerd worden. De minister kan toestemming geven voor het maken van meer overuren. Door personeelsgebrek zijn er een vrij groot aantal scholen, waar leerkrachten 35 uren werkzaam zijn.
- c. Financieel betekent dit voor de oude ulo-krachten een verbetering, omdat bij het mavo overuren normaal als gewone uren worden betaald. Hier staat tegenover dat het mavo veel meer beslag legt op de vrije tijd van de leerkracht, zonder dat daarvoor enige vergoeding gegeven wordt. (Zie hiervoor art. 5a onder F)

D. Aantal vakken per leraar bij ulo en mavo

- a. 1. Bij het Ulo was de onderwijzer gebonden aan de school; het aantal onderwijzers werd bepaald door het gemiddelde aantal leerlingen, berekend naar drie peildata. Deze regeling was zodanig dat bij een bezetting van 10 onderwijzers - gezien het grote vakkenpakket - meerdere leerkrachten les gaven in twee of meer vakken; op kleine scholen kon dit zelfs oplopen tot 4 of 5 vakken.
- 2. Het ulo kende bovendien "hoofd"-vakken en "bij"-vakken. Geschiedenis behoorde tot de laatste groep. Bij de verdeling van de lesuren kregen de hoofdvakken het grootste aantal uren, de bijvakken minder uren. Erger was dat eerst de hoofdvakken over de leraren verdeeld werden en degenen die daarna nog uren over hadden, kregen enkele uren toebedeeld uit het bijvakken-reservoir.
- 3. Voor het vak geschiedenis betekende dit:
 - dat een onderwijzer "opgescheept" werd met dit vak, waarvoor hij weinig - soms niets - voelde,
 - dat de ulo-onderwijzer het ene jaar soms wel, het andere jaar geen geschiedenis gaf,
 - dat de geschiedenisleraar het ene jaar les gaf in de eerste en het volgende jaar in een andere klas,

dat het voorkwam dat in dezelfde klas de ene onderwijzer vaderlandse geschiedenis gaf en een andere onderwijzer algemene geschiedenis,

dat in de examenklas de leraar Frans b.v. ook geschiedenis gaf en de geschiedenisles besteedde aan Frans. Op het examen telde een onvoldoende voor Frans immers dubbel.

En geschiedenis kon de leerling thuis wel zelf leren.

Hiermee is het rijtje wantoestanden niet volledig!

4. Tot de gevolgen van het systeem van onderwijs in meer vakken en van de onderscheiding in hoofd- en bijvakken behoren:

dat men niet overging tot diepgaande studie van het vak geschiedenis, omdat dit verloren moeite was; het jaar daarna had men vaak het "geluk" geen geschiedenisles te moeten geven,

het geschiedenisonderwijs stond in verband hiermee vaak op een laag peil,

vaak een onjuist beeld werd gegeven van een historische gebeurtenis en zelfs aparte onjuistheden werden geleerd, nieuwe denkbeelden op historisch terrein of nieuwe gezichtspunten op didactisch gebied moeilijk een weg vonden naar het ulo, enerzijds door gebrek aan belangstelling van de ulo-onderwijzer, anderzijds omdat de mogelijkheden daarvan kennis te nemen ontbraken.

5. De mavo-commissie acht het haar plicht er hier op te wijzen, dat een groot aantal ulo-onderwijzers - hetzij uit plichtsbetrachting, hetzij uit liefde voor het vak - jarenlang in dit vak les gaven en zich door zelfstudie kennis en inzicht verworven, die hen in staat stelden iets meer te doen dan het dorre feitenmateriaal voor het examen door te geven. De meesten van hen waren zich daarbij pijnlijk bewust van het feit, dat hun zelfstudie een greep was in een hoeveelheid materiaal, waaruit zij door gebrek aan een voldoende en deskundige opleiding niet altijd het goede kozen, dat niet konden kiezen.

- b.1. Bij het mavo is geschiedenis geen bijvak meer. Dit is op het eerste gezicht een pluspunt.

In feite is er echter weinig veranderd. De mavo-leraar geschiedenis is nog dezelfde van vroeger; nog altijd is een mavo-leraar een meer-vakken-leraar. Door de v.b.-regeling is de mavoleraar nog een aan de school gebonden figuur, waar hij 29 (soms 32 of meer) lessen geeft, eventueel ook geschiedenis.

2. Het spreekt vanzelf dat de hierboven onder a genoemde bezwaren gro-

tendeels ook gelden voor het mavo-onderwijs. Waarschijnlijk zal echter bij het mavo eerder geïnfomeerd worden, welke leraar interesse heeft voor het vak; omdat het geen bijvak meer is, zal men dit in ieder geval wel moeten nemen.

3. Op het eerste gezicht lijkt er iets verbeterd, maar thans wordt geschiedenis gegeven door wettelijk bevoegde krachten, die er zelf van overtuigd zijn dat ze in kennis en inzicht te kort schieten. De mavo-commissie vraagt zich dan ook af, wat van het onderwijs in het vak geschiedenis op het mavo terecht moet komen als over enkele jaren alleen - in ieder geval grotendeels - onbevoegde krachten onderricht in dit vak zullen geven. Helaas ontbreekt zelfs voor de goedwillenden onder hen momenteel de mogelijkheid om via een applicatiecursus de tekorten in kennis en inzicht aan te vullen.

E. Het ulo-examen en het mavo-examen

- a. Het ulo-examen was mondeling, werd afgenomen door aan de 11. onbekende examinatoren.

De examenstof, vastgesteld door de drie mulo-verenigingen, vertoonde enige verschillen, doch kwam neer op: kennis vanaf 1870, of vanaf 1815, kennis van de staatsinrichting. De vereiste kennis was nauwkeurig omschreven in een interpretatie, waaraan de examinerator zich diende te houden. Voor enkele jaren werd de examenstof in deze zin gewijzigd dat ook gevraagd mocht worden over stromingen. Hoofdzakelijk bleef de stof kennis van feiten omvatten.

De cijfers die de kandidaten behaalden waren over het algemeen niet hoog; van jaar tot jaar was in dit opzicht het resultaat steeds minder. Op het ulo bestond weinig interesse voor het vak, wat gezien de omstandigheden niet verwonderlijk is.

- b. Het mavo-examen is een schoolexamen, afgenomen door de eigen leraar. De stof omvat - kort uitgedrukt - : de geschiedenis van de laatste 50 jaar, staatsinrichting en enkele bijzondere onderwerpen.

De mavo-kandidaat doet examen in 5 vakken (mavo 3) of in zes vakken (mavo 4). Geschiedenis kan in elk vakkenpakket voorkomen. Dit betekent dat voornamelijk kandidaten met interesse voor dit vak het in hun pakket zullen opnemen.

De examenstof plaatst de mavo-leraar voor grote moeilijkheden. Hij weet niet wat hij aan moet met de geschiedenis van de laatste 50 jaar en met de bijzondere onderwerpen. Hij kent de wegen niet noch heeft enig inzicht in de mogelijkheden, waar hij deze stof geordend naar tijd en belangrijkheid kan vinden. Het is niet zijn schuld: het peil van

zijn opleiding was te laag en anders gericht.

Vele goedwillende leraren - die zijn er bij het mavo - zullen ongetwijfeld hun uiterste best doen "er iets van te maken". Zij beseffen zelf, dat ze niet méér kunnen doen.

F. Taakverzwaring

- a. De invoering van de mammoetwet mét de vernieuwing in het onderwijs betekende voor de vroegere ulo-onderwijzer een belangrijke verzwaring van zijn taak. Veel meer dan vroeger werd op zijn vrije tijd beslag gelegd door tal van vergaderingen; (voorlichting over moderne didactische en methodische aanpak, over de brugklas, over studie-uren, over doorstroming, over wijziging in de rechtspositie, over scholengemeenschappen, enz.).

De leerkracht die een nevenfunctie aanvaardt van adjunct-directeur (op kleine mavo-scholen niet gesalarieerd), van dekaan of van mentor besteedt vele (vrije) uren aan het vervullen ervan.

- b. De taakverzwaring is en was bovendien het gevolg van het feit, dat veel bij het ulo werkzame onderwijzers door de vernieuwing na jarenlange dienst plotseling gedwongen werden hun vrije tijd te besteden aan grondige voorbereiding. En dat vaak niet voor één vak, maar voor twee vakken, waarvan één buiten zijn eigenlijke speciale opleiding en studie lag.

- c. Omdat de geschiedenis-leraar bij het mavo bijna altijd een twee-vakken-leraar is, valt hij onder de groep die haar taak het meest verzwwaard ziet. Te meer is dit zo door het feit dat hij beseft, dat zijn voorbereiding en zelfstudie dikwijls niet meer is dan een tasten in het duister.

- d. Zij die ondanks deze omstandigheden toch besloten de applicatie-cursus te Amsterdam te volgen, waren verplicht om van week tot week iedere vrije avond aan studie te besteden, omdat deze cursus te hoog greep, te weinig aansloot bij de gemiddelde kennis van de mavo-leraar. Wie naast zijn werk daartoe tijd vond, heeft op deze cursus zeker zijn kennis en inzicht vergroot, maar bleef verstoken van voorlichting op didactisch en methodisch gebied, waar hij zelfstandig een weg moest zoeken.

IIIb RAPPORT VAN DE MAVO-COMMISSIE betreffende

art. 5b De commissie onderzoekt:
of er behoefte bestaat aan post-scolaire vorming.

Verwijzende naar de uiteenzettingen in dit rapport hiervoor bij art. 5a onder

- B. Betekenis van de bevoegdheden en
- E. Het examen

is er naar de mening van de commissie niet alleen behoefte maar noodzaak aan post-scolaire vorming.

IIIc RAPPORT VAN DE MAVO-COMMISSIE betreffende

art. 5c De commissie onderzoekt:

welke de behoeften zijn aan post-scolaire vorming voor de mavo-leraar. Bestaan die behoeften uit een uitbreiding en/of verdieping van de kennis van geschiedenis en/of uit een breder inzicht in de didactische mogelijkheden?

De behoefte aan post-scolaire vorming betreft zowel verdieping en uitbreiding van kennis als breder inzicht in de didactische mogelijkheden.

a. Uitbreiding en verdieping van kennis.

De mavo-leraar is praktisch gericht. Vandaar dat hij op de eerste plaats die steun moet krijgen, waardoor hij in staat is de kandidaten voor de examenklassen de opleiding te geven die daartoe noodzakelijk is.

In verband met het mavo-examen-programma is daarvoor nodig:

1. het bijbrengen van kennis en inzicht in de problematiek van de laatste 50 jaar,
2. het bijbrengen van kennis van bijzondere onderwerpen, of althans het aangeven van de wegen hoe hij deze kennis kan verwerven.

In dit verband zou de post-scolaire vorming als basis moeten geven:

1. totalitaire stromingen, VS (← USSR)
2. ontwikkeling van de democratie in Europa v.a. omstreeks 1900,
3. ontwikkeling van Nederland v.a. omstreeks 1900,
4. ontwikkeling van de derde wereld (Azië, Afrika, Latijns-Amerika, dekolonisatie),

5. de koude oorlog (verhouding oost-west),
6. één bijzonder onderwerp als voorbeeld voor andere op de mavo te behandelen onderwerpen.

b. Breder inzicht in de didactiek.

De didactiek heeft de laatste jaren een enorme ontwikkeling doorgemaakt, die door allerlei redenen (zie hiervoor o.a. art. 5a B sub c en D onder a: Tot de gevolgen van het systeem, enz.) aan de ulo- en mavo-leerkrachten onopgemerkt is voorbijgegaan. Daarom zal de post-scolaire vorming hen wegwijs moeten maken wat betreft:

1. beschikbare en bruikbare handboeken,
2. documentatiemateriaal,
3. verschenen geschiedenismethoden,
4. vaktijdschriften,
5. audio-visuele hulpmiddelen,
6. moderne middelen tot zelfwerkzaamheid,
7. instituten, musea, e.d.

De commissie is van mening dat post-scolaire vorming met een inhoud zoals hierboven is weergegeven prioriteit moet hebben. Daarna echter mag niet nagelaten worden een dergelijke cursus te organiseren voor het onderwijs in de lagere klassen van het mavo; het bijbrengen van meer kennis en inzicht en een diepgaander kennismaking met de moderne didactische mogelijkheden is voor deze leerjaren even noodzakelijk.

IIIId RAPPORT VAN DE COMMISSIE betreffende

art. 5d De commissie onderzoekt:

hoe de commissie zich de eventuele organisatie van een post-scolaire vorming voorstelt, gelet o.a. op de zo grote geografische spreiding van de mavo-scholen.

De mavo-commissie is van mening dat de post-scolaire vorming dient te ressorteren onder de verantwoordelijkheid van de V.G.N., en het MAVO-verband. Uit deze deskundige instituten wordt een gemengde commissie ingesteld, die leiding geeft aan bedoelde vorming.

Wat de verdere organisatie betreft stelt de mavo-commissie het volgende voor:

- a. De gemengde commissie stelt een leerplan op. Als basis voor dit leerplan kan dienen hetgeen dit Rapport vermeldt onder art. 5c.
- b. De gemengde commissie stelt zich zo spoedig mogelijk in verbinding met het ministerie teneinde een inzicht te krijgen in de financiële mogelijkheden. De mavo-commissie meent te weten dat het ministerie niet afwijzend staat t. a. v. een cursus die verdieping en verrijking van kennis beoogt, waarbij het niet als eis stelt dat daartoe universitaire leiding noodzakelijk is. Ingevolge art. 9 van haar instructie heeft de mavo-commissie geen nader onderzoek ingesteld naar eventuele financiële moeilijkheden i. v. m. het didactische deel van de cursus post-scolaire vorming (zoals vermeld onder art. 5c sub b).
- c. De gemengde commissie richt een schrijven aan de mavo-scholen. Hiernaast kunnen aankondigingen geplaatst worden in de mavo-bladen. Deelnemers moeten zich aan één adres opgeven, waardoor reeds vrij spoedig een prognose gemaakt kan worden omtrent de te verwachten deelname.
- d. De cursussen dienen in zoveel mogelijk plaatsen gehouden te worden. Uit de aanmeldingen kan blijken welke plaatsen hiervoor in aanmerking komen. Gelet op de geografische spreiding van de mavoscholen wordt gedacht aan de plaatsen: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht, Zwolle, Groningen, Breda (i. v. m. Zeeland misschien Bergen op Zoom), Eindhoven, Arnhem, Maastricht (Heerlen). Uiteraard is een en ander afhankelijk van de belangstelling in en om de genoemde plaatsen.
- e. In elke plaats waar een cursus gehouden wordt, wijst de gemengde commissie een contactman aan, die zorgt voor de zakelijke organisatie, zoals reservering van leslokalen, e. d. Wellicht dat hiervoor een beroep kan worden gedaan op plaatselijke mavo-afdelingen.
- f. De gemengde commissie werft en benoemt de docenten. In vakbladen, b. v. Kleio, kan een oproep tot sollicitatie geplaatst worden.
- g. De mavo-commissie is van mening dat een groep uit hoogstens 20 cursisten mag bestaan; dit is o. a. ook van belang bij het opstellen van een begroting.
- h. De cursussen van 5 á 7 lesavonden van 3 á 4 uur dienen naar de mening van de mavo-commissie in de loop van achtereenvolgende weken gegeven te worden. Spreiding over meer weken is niet bevorderlijk voor een regelmatig bijwonen van de cursus.
- i. De deelnemers aan de cursussen moet duidelijk medegedeeld worden dat het volgen van de lessen geen gevolgen zal hebben t. a. v. positie- of salarisverbetering.

wordt ge-
dacht aan
1^e graders.

nu al of ne goedt departement?

IIIe RAPPORT VAN DE MAVO-COMMISSIE betreffende

art. 5e De commissie onderzoekt:

of de publicaties van de V.G.N. op didactisch en historisch gebied aansluiten bij de behoefte van de mavo-docent.

Uiteraard richtte Kleio zich in het verleden uitsluitend tot academisch gevormden en tot degenen die de akte Geschiedenis M.O. behaalden.

Gezien de opleiding van de mavo-leraren (Zie hiervoor Rapport art. 5a onder B Betekenis der bevoegdheden sub b en c) spreekt het vanzelf, dat de meeste artikelen op historisch terrein - evenals andere publicaties van de V.G.N. - niet aansluiten bij hun kennis van en inzicht in de historie.

Dit geldt in het algemeen ook voor de Kleio-didactica, hoewel daarin suggesties voorkomen die voor de mavo-leraren zeker van groot belang zijn.

Dit is o.a. het geval met de brochure over de zelfwerkzaamheid der leerlingen.

Verder merkt de mavo-commissie het volgende op:

- a. Daar de mavo-leraar veel minder vakgebonden is dan b.v. de havo-leraar, zal zijn belangstelling veel meer uitgaan naar artikelen die hij onmiddellijk kan gebruiken bij zijn lessen. Voor de inhoud van dergelijke artikelen verwijst de commissie naar het Rapport over art. 5c sub a en b.
- b. Voor de didactiek betekent dat, dat de artikelen met een concrete inhoud betreffende audio-visuele hulpmiddelen, zelfwerkzaamheid, e.d. de mavo-leraren zeker zullen aanspreken.
- c. Verder dient er bij de bespreking van vakliteratuur aandacht geschonken te worden in hoeverre deze geschikt is voor de mavo-leraar en/of voor de mavo-leerlingen.
- d. Indien de inhoud van Kleio zich op dergelijke wijze meer richt tot de mavo-leraar, zal dit zeker van invloed zijn op de belangstelling voor het lidmaatschap van de V.G.N.
- e. Het feit, dat in de redactie van Kleio een mavo-leraar is opgenomen ziet de commissie als een stap in de goede richting.

IIIIf RAPPORT VAN DE MAVO-COMMISSIE betreffende

art. 5f De commissie onderzoekt:

in hoeverre de inspectie van het mavo-onderwijs in een eventuele opzet van een post-scolaire vorming kan of

moet meespelen.

De mavo-commissie meent dat de gemengde commissie, genoemd in dit Rapport onder art. 5d sub b, op haar verzoek ongetwijfeld op de medewerking van de mavo-inspectie kan rekenen om bij het ministerie met klem aan te dringen op het zo spoedig mogelijk van de grond komen van de post-scolaire vorming van geschiedenis-leraren bij het mavo.

Overigens is het de overtuiging van de mavo-commissie dat van de door vele werkzaamheden overbelaste mavo-inspectie niet mag en kan verwacht worden, dat ze een verdere taak vervult bij het uitwerken van de plannen voor het tot stand komen van de post-scolaire vorming.

IIIg RAPPORT VAN DE MAVO-COMMISSIE betreffende

art. 5g De commissie onderzoekt:

of de post-scolaire vorming geheel los van de bestaande cursussen voor mavo-docenten (Amsterdam en Den Haag) dient te functioneren, dan wel in samenhang of in samenwerking met de genoemde cursussen. Dit gelet op overeenkomsten en/of verschillen in karakter en doelstelling.

De mavo-commissie staat op het standpunt

- a. dat post-scolaire vorming noodzakelijk is, vooral i.v.m. de behoeften van dit ogenblik; de mavo-leraar bevindt zich in een moeilijke positie als niet zo spoedig mogelijk voorzieningen getroffen worden. (Zie hiervoor dit Rapport onder 5d sub b laatste twee alinea's),
- b. dat de applicatie-cursus te Amsterdam en de cursus te Den Haag voor de mavo-docenten een grote vormende waarde hadden; de cursus te Den Haag was wat het didactische gedeelte betreft meer op de praktijk gericht, zonder echter aan te sluiten bij de directe behoeften van de mavo-leraar,
- c. dat daarom een applicatie-cursus zoals die van Amsterdam, noch een cursusvorm zoals die van Den Haag als basis kunnen dienen voor een op te bouwen post-scolaire-vormingscursus,
- d. dat, gezien de sombere perspectieven voor het geschiedenisonderwijs op het mavo
1. post-scolaire vorming zoals omschreven is in dit Rapport onder art. 5c met de grootste spoed dient te worden georganiseerd,

op welke
punten
niet?

Waarom
niet als
basis?
Wat zijn
problemen?

2. met het oog op de meer verwijderde toekomst niet de (financieel weinig aantrekkelijke) applicatiecursussen verbetering zullen brengen, maar het instellen van een akte geschiedenis L. O..

De mavo-commissie is van oordeel, dat naast de lopende experimentele opleidingen leraren-nieuwe-stijl voor de mavo-geschiedenisleraren van dit ogenblik de mogelijkheid dient geboden te worden een dergelijke akte te behalen. Deze opleiding zou eenmalig kunnen zijn en zou eventueel kunnen blijven bestaan tot voldoende leraren-nieuwe-stijl gevormd zijn. Als de vele oude 71a-ers en 71b-ers de cursus post-scolaire vorming volgen en de jonge 41b-ers naast deze cursus een akte geschiedenis L. O. kunnen halen, wordt in ieder geval vermeden dat op het mavo het vak geschiedenis grotendeels in handen komt van onbevoegde krachten. Op de vraag of de mavo-commissie gelooft in het tot stand komen van een dergelijke cursus geschiedenis L. O., kon ze alleen antwoorden, dat het er niet toe doet, wat ze gelooft, maar dat het erom gaat wat voor de mavo-leerlingen en mavo-leraren dringend noodzakelijk is.

IV SLOTOPMERKINGEN

De mavo-commissie is zich bewust dat haar rapport aan het V. G. N. -bestuur een weinig optimistisch beeld heeft gescherpt. Niemand kan het meer betreuren dan de leden van de commissie, dat ze zich daartoe gedwongen waren.

De commissie heeft getracht haar opdracht zo goed mogelijk uit te voeren en zal zich erop verheugen, als op- en aanmerkingen van welke zijde ook zullen leiden tot verbetering van het geschiedenisonderwijs aan de vele duitzenden jonge mensen die de mavo-scholen bezoeken.

Tenslotte wil de mavo-commissie haar dank uitspreken voor de deskundige en prettige medewerking die ze mocht ondervinden van de heren E. L. C. Kalle, P. H. F. Gieles en H. E. de Wolff. Hun meningen en inzichten t. a. v. de mavo-materie waren van groot belang.

J. L. Eggermont
C. S. Rutsen
A. L. Verhoog

Aan het overleg over en bij de samenstelling van de hieronder volgende nota werd ook door onze vereniging deelgenomen. De in de nota neergelegde conclusies en besluiten zijn door het V. G. N. -bestuur volledig aanvaard.

Het bestuur.

NOTA VAN DE BESTUREN VAN DE VAKGROEPEN VOOR DE RAAD VAN LERAREN OVER:

A. DE VOORGESTELDE BASISTABEL;

B. HET ONGEDEELD V. W. O.

I Inleidende opmerkingen:

De besturen van de onder deze nota staande vakgroepen van leraren willen in de allereerste plaats hun verbazing erover uitspreken dat, nadat de Wet op het Voortgezet Onderwijs na jaren van intensief, breed en zorgvuldig overleg in augustus 1968 werd ingevoerd, nog geen twee jaar daarna ingrijpende veranderingen werden voorgesteld.

Het heeft de besturen zeer verwonderd dat in zó'n korte tijd een dergelijke evaluatie mogelijk was dat in het Lochemse overleg voorstellen over wijziging van de basistabellen, over het ongedeeld v.w.o. etc. op tafel konden komen.

Een en ander heeft de besturen temeer bevreemd omdat van de werkelijke onderwijsvernieuwing, die de Mammoetwet beoogde en die ook de besturen van de vakgroepen hoopten en verwachtten, door de beperkte geldmiddelen helaas veel in de kiem werd gesmoord of na korte tijd om hals werd gebracht. Het rapport over de experimenten aan de Nijmeegse Scholengemeenschap, dat in het Weekblad voor leraren van 22 mei 1970 op de pagina's 1423 tot 1433 werd gepubliceerd, spreekt dienaangaande duidelijke taal.

De besturen zullen niet nogmaals de onderwijskundige wensen opnoemen, die onder de collega's van de diverse vakken en bij de besturen van de vakgroepen leven, vele van die wensen staan in genoemd rapport vermeld.

Conclusie:

In het licht van het bovenstaande achten de besturen van de vakgroepen de voorstellen met betrekking tot de (voorgestelde) basistabel en tot het zgn. ongedeelde v.w.o. voorbarig.

II De voorgestelde basistabel.

De besturen van de vakgroepen constateerden dat in de aangeboden basistabel (zie Weekblad voor leraren, 1 mei 1970, pag. 1325), die onder meer in verband met een verhoging van het aantal uren voor de expressievakken werd ontworpen, voor andere vakken een urenverlaging voorgesteld werd, zonder dat op vakonderwijskundige gronden werd aangetoond dat zo'n verlaging aanvaardbaar zou kunnen zijn.

Alvorens ten aanzien van deze basistabel tot een gezamenlijk standpunt te komen, hebben de besturen van de vakgroepen zich afzonderlijk beraden of op onderwijskundige gronden met het voorgestelde accoord kon worden gegaan. Dit interne beraad heeft binnen elke vakgroep tot een bezinning geleid, waarvan het resultaat in afzonderlijke korte memoranda (Het door het bestuur van de V. G. N. opgestelde memorandum volgt hierachter onder IV, redactie.) is vastgelegd, welke als bijlagen aan deze nota zijn toegevoegd.

Na deze afzonderlijke besprekingen binnen de besturen van de vakgroepen werden onderstaande gemeenschappelijke conclusies en besluiten vastgelegd.

Conclusies en besluiten:

1. Het is de gezamenlijke besturen duidelijk dat het aantal uren in de vakken niet zomaar willekeurig teruggebracht kan worden zonder aan de vaak met veel enthousiasme en met veel inspanning op gang gebrachte en op gang gehouden onderwijsvernieuwing in die vakken onaanvaardbare schade toe te brengen.
2. Wat de verhoging van het aantal uren voor de expressievakken betreft, vakken waarvan de besturen van de andere vakgroepen de betekenis in de totaliteit van het onderwijs graag erkennen, zullen de gezamenlijke besturen van de vakgroepen op korte termijn met voorstellen komen, waarin binnen de huidige maximumtabel van 32 uur voor de expressievakken voldoende ruimte gecreëerd is.

III Het ongedeeld v.w.o.

De besturen van de vakgroepen wensen hun waardering uit te spreken aan het adres van de commissie die met betrekking tot het ongedeeld v.w.o. een discussienota heeft opgesteld, die in het Weekblad voor leraren van 4 september 1970 op de pagina's 1, tot 13 gepubliceerd werd. De nota heeft bij de standpuntbepaling in de besturen een belangrijke rol gespeeld.

Het standpunt van de gezamenlijke besturen van de vakgroepen ten aanzien

van het ongedeeld v.w.o. kan als volgt geformuleerd worden:

1. Gezien in het licht van de inleidende opmerkingen aan het begin van deze nota en de conclusies en besluiten met betrekking tot de voorgestelde basistabel zal het duidelijk zijn dat de besturen van de vakgroepen niets voelen voor een structuurverandering die vergezeld gaat van inhoudelijke wijzigingen (zie punt 5.1 in de genoemde discussienota, pag. 2).
2. De besturen van de vakgroepen willen daarentegen graag pleiten voor experimenten met ongedeeld v.w.o., op basis van de Experimentenwet, dat alleen betrekking heeft op een structuurverandering die erop gericht is de bestaande vier v.w.o.-diploma's te vervangen door één - gedifferentieerd - v.w.o. diploma (zie punt 5.2 in de discussienota ongedeeld v.w.o.).
3. Na de evaluatie van reële experimenten, waarbij vooral gedacht moet worden aan experimenten met meer dan vier traditionale afdelingen, zoals voorgesteld in de "Discussienota betreffende het gedeeld of ongedeeld v.w.o." van de Raad van Leraren, januari 1970, en punt 11,2 van de Discussienota ongedeeld v.w.o. (Weekblad voor leraren, d.d. 4 september 1970), geschiedt eventuele invoering na behoorlijke informatie.

Aan het bevoegd gezag zal dan de vrijheid van keuze worden gelaten tussen het verlenen van een v.w.o. diploma "nieuwe stijl" of van één van de vier bestaande diploma's (zie punt 5,3 in de Discussienota ongedeeld v.w.o.).

De vakgroepen dienen bij de experimenten en vooral bij hun evaluatie zeer nauw te worden betrokken.

IV Memorandum van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland (V. G. N.) naar aanleiding van de voorgestelde basistabel en de discussienota ongedeeld v.w.o.

Reeds jarenlang - vanaf 1958 vooral geconcentreerd rond de V. G. N. - hebben zich in de wereld van de geschiedenisleraren, meermalen in samenwerking met de pedagogische centra, allerlei activiteiten afgespeeld: op Didactiekconferenties, Post-academische conferenties, tijdens Seminaria voor jonge leraren, landelijke en regionale ledenvergaderingen, in een Verenigingsbestuur, een redactieraad voor Kleio, een P.A.-commissie, een Didactiekcommissie, een Doelstellingencommissie, een Coördinatiecommissie, een Eindexamencommissie, een Mavo-commissie, een Brugklascommissie enz.

Al deze activiteiten hebben o.a. geleid tot een totaal nieuw eindexamenprogramma in 1965, een Doelstellingsrapport in 1967, een Geschiedenisleerplan voor v.w.o. - h.a.v.o. - m.a.v.o. in 1968, een Interim-eindexamen-

rapport in 1969, een Eindrapport-eindexamen in 1970; een rapport over het geschiedenisonderwijs op het mavo eveneens in 1970; een rapport over het geschiedenisonderwijs in de brugklas zal in het voorjaar van 1971 verschijnen. In deze reeks van V.G.N.-werkzaamheden neemt vooral het Doelstellingenrapport een bijzondere plaats in. In dit rapport is het vak geschiedenis niet geïsoleerd gezien temidden van de andere vakken die in het voortgezet onderwijs op de basistabel voorkomen, maar er wordt terdege aandacht in besteed aan de algemene opvoedings- en onderwijsdoelen binnen de doelstellingen van het geschiedenisonderwijs.

Dit alles heeft de laatste jaren niet alleen een wezenlijke vernieuwing in de methodiek en de didactiek van het vak op gang gebracht, maar ook een groeiend enthousiasme voor die vernieuwing, wat bijvoorbeeld duidelijk blijkt uit de grote belangstelling - ver over de driehonderd aanmeldingen - voor de in het najaar van 1970 gehouden Didactiekconferenties over "Zelfwerkzaamheid bij het geschiedenis-onderwijs".

Er is meer. De V.G.N.-activiteiten en de resultaten daarvan hebben richting gegeven aan wat wij met ons geschiedenisonderwijs in het nieuwe bestel willen zien te bereiken, aan het "hoe kunnen wij in het voortgezet onderwijs onze doelen in het vak geschiedenis en staatsinrichting operationeel maken". Dit alles als een bijdrage in de maatschappelijke en culturele vorming van de leerlingen in de onderbouw voor wie het vak geschiedenis en staatsinrichting eindonderwijs is. Maar ook om een basis te leggen bij degenen voor wie geschiedenis en staatsinrichting in de bovenbouw een keuzevak zal zijn.

De ervaring van collega's in de experimenteerscholen en van de overigen op de andere scholen, in de twee jaar dat de Mammoetwet is ingevoerd, heeft de geschiedenisleraren geleerd dat, willen zij inderdaad hun onderwijsdoelen realiseren, zij eigenlijk méér uren nodig zouden hebben dan de huidige basistabellen aangeven.

Geen wonder, de onderwijsvernieuwing in het geschiedenisonderwijs vraagt méér tijd: het bijbrengen van en het oefenen in de vaardigheden, individueel of in groepsverband kost bijvoorbeeld leraar en leerling meer uren dan in de jaren toen praktisch uitsluitend de kathedre- en reproduceermethode gevolgd werd.

- . - . - .

ADVERTENTIE

Nu ook een MAVO-EDITIE van **wereld in wording**

In het vroege voorjaar van 1971 zal het brugklasboek verschijnen van een geheel nieuw opgezette uitgave van de veelgebruikte geschiedenismethode **WERELD IN WORDING**, in parallelle edities voor mavo en havo/vwo.

De mavo-editie zal bestaan uit drie delen. Het derde deel zal het examenboek zijn waarin het accent ligt op de periode van de laatste halve eeuw. De delen 1 en 2 behandelen de stof van prehistorie tot heden.

De havo/vwo-editie zal bestaan uit 4 delen. Het vierde deel zal het examenboek zijn waarin het accent ligt op de periode van de laatste halve eeuw. De delen 1 tot en met 3 behandelen de stof van prehistorie tot heden.

Nadere informatie op aanvraag, ook telefonisch (070-512601).

In januari ontvangen alle geschiedenisdocenten gedetailleerd nieuws.

VAN GOOR ZONEN / ONDERWIJS Postbus 290 DEN HAAG

WEGEN NAAR DE WERELD VAN NU

* geschiedenis in een reeks onderwerpen voor klassikaal of individueel gebruik of voor groepswork

* aparte edities voor mavo en havo/vwo

* diaseries bij elk deel

DE AMERIKAANSE BURGEROORLOG	- derde, gewijzigde druk
REVOLUTIE IN RUSLAND	- derde druk
CHINA EN HET WESTEN	- tweede, gewijzigde druk
DE DERDE WERELD	- eerste druk
DONKER AFRIKA	- eerste druk
NEDERLAND EN INDONESIE	- eerste druk
LATIJS AMERIKA	- verschijnt binnenkort

MAVO-EDITIES verschenen inmiddels van
DE AMERIKAANSE BURGEROORLOG en
de serie wordt voortgezet

VAN GOOR ZONEN DEN HAAG

Postbus 290

ADVERTENTIE

Zelfwerkzaamheid op basis van bronnen: teksten
 documenten
 illustraties
 opdrachten

SPOORZOEKERS: bronnenboeken voor het geschiedenisonderwijs.

Reeksen: Grondleggers van Nederlandse politieke stromingen
 Amerikaanse Geschiedenis
 Russische Geschiedenis
 Op het breukvlak van een Nieuwe Tijd
 Van Indische Archipel tot Indonesië

Verschenen:	Stalins Rusland	f. 4,90
	Het vroegste Christendom	f. 5,90
	Abraham Kuyper	f. 4,90

In voorbereiding: De Indonesische Revolutie
 Peter de Grote
 Nederlands-Indië onder voogdij
 De kunst in de Renaissance

Uitgeverij J. H. Gottmer - Postbus 555 - Haarlem.

DISCUSSIONOTA'S VOOR HET SCHOOLONDERZOEK IN HET VAK GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING OP DE MAVO- EN HAVOSCHOLEN IN HET CURSUSJAAR 1970-1971.

In de vorige Kleio-nummers (no. 6 en no. 8 van 1970) is door het bestuur van de V.G.N. de publicatie van de discussienota's voor het schoolonderzoek in geschiedenis en staatsinrichting op de experimenterende mavo- en havoscholen aangekondigd. Hieronder volgen beide stukken. Ze dienen ter informatie van alle leden. De commissies zullen ongetwijfeld graag reacties ontvangen.

Het bestuur.

I. DISCUSSIONOTA MAVO.

Deze nota is opgesteld door een Commissie bestaande uit de heren:

P. H. F. Gieles, voor de ped. centra;

E. L. C. Kalle, inspecteur a. v. o. ;

A. L. Verhoog, voor de V. G. N. ;

drs. C. van der Zwet, voor de ped. centra.

UITGANGSPUNTEN.

- De commissie is van mening dat het beter is voor alle eindexamenvakken dezelfde perioden te bepalen en zo tot een uniforme regeling per school te komen, dan de periodisering van de onderzoeken aan elk vak afzonderlijk over te laten. In het laatste geval vreest de commissie dat het gehele laatste schooljaar in de examensfeer getrokken wordt en dat deze spanningen pedagogisch en didactisch niet te verantwoorden zijn. Daarom stelt de commissie voor om bepaalde weken van het jaar en verdeeld over het jaar te bestempelen als "onderzoekweken", waarin uitsluitend de zes eindexamenvakken worden getentamineerd.
- De commissie stemt in met de door de Rijksregeling gestelde wens, dat stof die eenmaal getentamineerd is, niet opnieuw bij een volgend onderzoek wordt betrokken, tenzij men in bepaalde gevallen en voor bepaalde stof wil overgaan tot een herkansing.
- De docent kan de geschiedenis van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting op verschillende manieren behandelen: chronologisch, thematisch, exemplarisch enz. Daarom is het niet doenlijk om in onderstaande suggesties alle mogelijkheden te vermelden. Wanneer hieronder wordt gesproken over "behandelde stof", dan betekent dit, dat door elke school aan de in-

specteur en aan de leerlingen een nadere precisering moet worden gegeven, in de vorm van een of meerdere tijdvakken, themata of capita.

GRONDMOGELIJKHEDEN MET STOFBEPALING.

Binnen het kader van een uniforme regeling kan de schoolleiding besluiten tot twee, drie of vier onderzoeksperioden. Volgens de voorschriften mag het laatste onderzoek niet vóór februari plaats vinden en moet het één week vóór het schriftelijk examen hebben plaats gehad.

twee perioden

- 1) midden december: eerste deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de helft van de onderwerpen
- 2) midden april : tweede deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de helft van de ontwerpen.

drie perioden

- 1) midden november: eerste deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting
- 2) midden februari : tweede deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de helft van de onderwerpen
- 3) midden april : derde gedeelte van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de helft van de onderwerpen

vier perioden

	a	of	b
1) midden oktober	: eerste deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting		idem en 1 à 2 onderwerpen
2) midden december:	helft van de onderwerpen		tweede deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en 1 à 2 onderwerpen
3) midden februari	: helft van de onderwerpen		derde deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en 1 à 2 onderwerpen

	a	of	b
4) midden april	: tweede deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting		vierde deel van de behandelde stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en 1 à 2 onderwerpen

N.B.

- De commissie vindt de indeling van het schoolonderzoek in twee perioden niet aan te raden. De kans dat het examen op deze wijze toch weer een momentopname wordt, is dan te groot.
- Bij elke perioden-indeling is het mogelijk en wenselijk om half april (of: tenminste één week voor het schriftelijk examen der andere vakken) voor diegenen die er prijs op stellen een herkansingsmogelijkheid in te bouwen over bepaalde onderdelen van de stof of over het geheel ervan.
- Omdat het vak geschiedenis geen schriftelijk eindexamen kent, dient men er rekening mee te houden dat met het laatste deel van het schoolonderzoek het eindexamencijfer vast ligt. Daarom plaatst de commissie bij alle modellen de laatste periode zo laat mogelijk, vermoedelijk in tegenstelling tot andere vakken die wel een schriftelijk eindexamen kennen.

VORMEN VAN TENTAMINA.

- schriftelijk of mondeling?

De commissie is van mening dat in het algemeen een mondeling tentamen beter op zijn plaats is bij het vak geschiedenis. Het is zelfs noodzakelijk als de onderwerpen van de leerlingen verschillend zijn.

Bij mondeling tentamen denkt de commissie aan telkens minimaal 15 minuten per leerling.

Bij de vraag of mondeling of schriftelijk tentamen gehouden wordt, moet men rekening houden met de expressiemogelijkheden van de leerlingen: sommigen zullen beter tot hun recht komen bij een schriftelijk, anderen bij een mondeling tentamen. Het is niet onmogelijk om over dezelfde stof een deel der leerlingen schriftelijk en een ander deel mondeling te tentamineren naar hun keuze of naar het inzicht van de docent.

- Andere vormen;
 - het inleveren van een zelfstandig gemaakt werkstuk of een schema van een bestudeerd onderwerp gevolgd door een gesprek met de examinerator
 - een spreekbeurt voor de klas (over een der onderwerpen)
 - een spreekbeurt voor de klas over een onderwerp uit de laatste halve eeuw eeuw en de staatsinrichting
 - het voorleggen van een tekst (bron) met vragen
 - overhoring via een discussiegroepje

hieraan kleefte het nadeel dat de prestaties moeilijk te beoordelen zijn.

Het zal ook geen normaal gesprek worden, want de leerlingen staan onder een zekere spanning.

Bovendien zijn de secundair reagerenden bij een discussie altijd in het nadeel. Wel kan men een mondeling tentamen afnemen van enkele leerlingen tegelijk.

ZORG VOOR DE OBJEKTIVITEIT.

Sterk wordt aangeraden om een mede-examinator toe te laten bij minstens twee perioden van het schoolonderzoek, zowel voor mondeling als voor schriftelijk.

Ideaal zou zijn: een collega van een andere school

voor de hand liggend: een collega van de eigen school

niet onmogelijk : - een welwillend, algemeen ontwikkeld buitenstaander (bijvoorbeeld een lid van het Schoolbestuur)
- een collega van het vervolgonderwijs (bijvoorbeeld een h.a.v.o.-docent bij m.a.v.o., een docent sociale of pedagogische academie bij h.a.v.o.)
- leerlingen.

Bevoegdheid van de "bijzitter"

- 1) adviserende stem
- of 2) medebeslissingsrecht: het cijferen van docent en "bijzitter" wordt gemiddeld; de Rector of directeur is beroepsinstantie.
Deze laatste mogelijkheid lijkt uitgesloten bij buitenstaanders of leerlingen als "bijzitters".

ZORG VOOR HET NIVEAU.

Men wordt aangeraden het schoolonderzoek niet te zien of te doen zien als een verlaging van het niveau van het onderwijs.

De inspecteur ontvangt de omschrijving van de stof en de vorm van het tentamen en ontvangt bovendien de cijfers: er is dus enige controle.

Een verlaagd niveau blijkt een nadeel te zijn voor de school en de leerlingen: het werkt snel door bij het vervolgonderwijs en langzamer doch taaier bij de ouderen; uiteindelijk echter zijn de leerlingen zelf in verband met hun vervolgonderwijs niet gebaat bij niveau-verlaging.

2. DISCUSSIONOTA HAVO.

Deze nota is opgesteld door een commissie bestaande uit de heren: C. M. H. Bosch, voor de V. G. N.; Dr. J. L. P. Brants, coördinerend inspecteur v. w. o. - a. v. o.; P. H. F. Gieles, voor de pedagogische centra.

VOOROPMERKINGEN

Daar het schoolonderzoek zich uitsluitend afspeelt in het vijfde leerjaar ligt het voor de hand dat men het vijfde leerjaar begint met een herhaling van de stof van het vierde leerjaar, die ook tot het examenprogramma behoort, en dat men deze herhaling afsluit met een tentamen in het midden van september.

Vermoedelijk zullen deze suggesties echter de scholen te laat bereiken om ze dft cursusjaar nog uit te voeren. De commissie baseert zich bij zijn voorstellen wel op dit uitgangspunt, omdat deze regeling van het eerste onderzoek op de programmering van de stof in de vierde klas (waarvan de leerlingen in 1972 eindexamen zullen afleggen) van invloed zal zijn. Voor dit jaar zullen de leraren wat betreft de vijfde klas dan naar een aangepaste oplossing moeten zoeken.

Gedacht kan worden aan zo'n eerste onderzoek omstreeks half oktober.

De commissie stemt in met de door Rijksregeling gestelde wens, dat stof die eenmaal getentamineerd is, niet opnieuw bij een volgend onderzoek wordt betrokken, tenzij men in bepaalde gevallen en voor bepaalde stof wil overgaan tot een herkansing.

VERDELING VAN DE EINDEXAMENSTOF

a) De geschiedenis van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting.

De docent kan deze stof op verschillende manieren behandelen: chronologisch, thematisch, exemplarisch enz. Daarom is het niet doenlijk om in onderstaande suggesties alle mogelijkheden te vermelden. Wanneer hieronder wordt gesproken over "behandelde stof", dan betekent dit, dat door elke school aan de inspecteur en aan de leerlingen een nadere precisering moet worden gegeven, in de vorm van een of meerdere tijdvakken, themata of capita.

Ook wat betreft de staatsinrichting zijn er twee mogelijkheden: afzonderlijke behandeling ervan, of ingepast in de geschiedenis-leerstof. Ook hier zal voor de inspecteur en voor de leerlingen een nadere precisering moeten worden aangebracht.

Over de omvang van de stof bij elk afzonderlijk onderzoek bestaan verschillende opvattingen. Men kan de gehele stof over twee onderzoeken verdelen en krijgt dan inzicht in het vermogen van de leerlingen om grotere gehelen te overzien en een grote lijn te ontdekken. Nadeel hiervan is dat het school-

onderzoek dan toch weer tezeer een momentopname kan worden om nog representatief te zijn voor de eigenlijke prestaties van de leerlingen. Volgens een andere opvatting kan men de stof beter in kleinere gehelen verdelen en tentamineren, zodat men dieper op de feiten kan ingaan en een momentopname voorkomt.

Nadeel is dan dat de capaciteiten van de leerlingen om grotere gehelen te overzien en een grote lijn te ontdekken minder tot hun recht komen. Voor beide opvattingen doet de commissie suggesties.

b) Enkele onderwerpen uit de geschiedenis

Het aantal onderwerpen kan van school tot school en zelfs van leerling tot leerling verschillen, daar het aantal onderwerpen mede afhankelijk is van de omvang en de aard ervan. Ook de vorm van beoordeling kan verschillen. Bij sommige zelfstandig gemaakte werkstukken kan men volstaan met een beoordeling van het werkstuk als zodanig, maar ook zou men een mondeling of schriftelijk onderzoek kunnen instellen naar aanleiding van een of meerdere ingeleverde werkstukken.

Het ligt voor de hand dat die onderwerpen, die door de leerlingen zelfstandig bestudeerd worden - binnen of buiten de lessen - kunnen worden ingeleverd of getentamineerd wanneer ze gereed zijn. Wie dit systeem hanteert zal als steun voor zijn leerlingen bepaalde data moeten opgeven waarop uiterlijk één of meerdere werkstukken moeten ingeleverd worden.

In deze zin moeten de data voor onderwerpen in het hierna volgend schema worden begrepen. Het vaststellen van zo'n datum is ook van belang, wanneer men besluit de rapportcijfers van het vijfde leerjaar uitsluitend te baseren op de resultaten van de verschillende onderdelen van het schoolonderzoek.

MOGELIJKHEDEN VOOR DE INDELING VAN HET ONDERZOEK

De Rijksregeling schrijft voor dat er minstens twee onderzoeken moeten plaatsvinden; dat het laatste onderzoek niet vóór 1 februari mag worden afgenomen en dat het afgesloten moet zijn tenminste één week voor de schriftelijke eindexamens (te verwachten in de eerste helft van mei).

Men kan in overleg met de schoolleiding en met de collega's voor andere vakken besluiten tot twee, drie of vier onderzoeken, die samen het schoolonderzoek vormen.

Twee perioden:

- 1) Half september: de stof van de vierde klas (nadat deze eerst gerepeteerd is), zowel van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting, als van de in de vierde klas bestudeerde onderwerpen.
- 2) half april: de stof van de vijfde klas (nadat deze gerepeteerd is) zowel

van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting, als van de in de vijfde klas bestudeerde onderwerpen.

Drie perioden:

Hier onderscheidt de commissie twee mogelijkheden:

- A. De docent hecht meer waarde aan het overzien van grotere gehelen.
B. De docent vindt kleinere gehelen didaktisch meer verantwoord.

	A	B
1. half september:	de stof van de vierde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting	de stof van de vierde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting
2. half december:	tweederde deel van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling)	de helft van de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de helft van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling)
3. half april:	de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de rest van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling)	de tweede helft van de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de rest v. d. onderwerpen (als uiterste datum v. inleveren of beoordeling)

Vier perioden:

Onderscheid methode A en B als bij 'drie perioden'.

	A	B
1. half september:	de stof van de vierde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting	de stof van de vierde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting

	A	B
2. half december:	de helft van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling)	het eerste deel van de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de helft van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling)
3. half februari:	de rest van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling)	het tweede deel van de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en één of twee onderwerpen (als uiterste datum van inleveren of beoordeling).
4. half april:	de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting (als uiterste datum van beoordeling).	het derde deel van de stof van de vijfde klas van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting en de rest van de onderwerpen (als uiterste datum van inleveren en beoordeling).

N. B.

Bij elke perioden-indeling is het mogelijk en wenselijk om half april (of: ten minste één week voor het schriftelijk examen der andere vakken) voor diegenen die er prijs op stellen een herkansingsmogelijkheid in te bouwen over bepaalde onderdelen van de stof.

Omdat het vak geschiedenis geen schriftelijk eindexamen kent, dient men er rekening mee te houden dat met het laatste deel van het schoolonderzoek het eindexamencijfer vast ligt.

Daarom plaatst de commissie bij alle modellen de laatste periode zo laat mogelijk, vermoedelijk in tegenstelling tot andere vakken die wel een schriftelijk eindexamen kennen.

VORMEN VAN ONDERZOEK

a. Schriftelijk of mondeling?

De tentamina kunnen zowel mondeling als schriftelijk afgenomen worden. Over het algemeen kan gesteld worden dat de onderwerpen mondeling zullen worden getentamineerd. Voor de laatste halve eeuw en de staatsinrichting is een door de leraar gemaakte schriftelijke toets zeer wel mogelijk. Wel moet daarbij alle leerlingen de mogelijkheid geboden worden hun individuele prestaties te tonen. De vragen zullen dan ook sterk gedifferentieerd moeten zijn: zuivere kennisvragen naast vragen of opdrachten die het inzicht en het zelfstandig denken van de leerlingen meten.

De waardering van de antwoorden op deze vragen zal in verband met de zwaarte van de vraag verschillend moeten zijn. Een leerling die niet verder komt dan de kennisvragen zal nauwelijks een voldoende verdienen. Men houde ook rekening met de expressiemogelijkheden van de leerlingen. Sommigen zullen bij een schriftelijk, anderen bij een mondeling beter tot hun recht komen.

Het is daarom mogelijk om, ofwel een der onderzoeken schriftelijk en een ander mondeling te houden, ofwel - bij elk onderzoek - over dezelfde stof voor sommige leerlingen een schriftelijk en voor anderen een mondeling tentamen samen te stellen.

b. Andere vormen:

- . Het inleveren van een zelfstandig gemaakt werkstuk, dat door de docent beoordeeld wordt, eventueel gevolgd door een gesprek erover.
- . Een spreekbeurt voor de klas over een der onderwerpen of over een onderdeel van de stof van de laatste halve eeuw en de staatsinrichting.
- . Een tekstverklaring (bijvoorbeeld een historische bron met vragen en opdrachten), mondeling of schriftelijk.
- . Overhoring via een discussiegroepje.

Hieraan kleefte het nadeel dat de prestaties moeilijk te beoordelen zijn; het gesprek zal niet een ontspannen discussie kunnen worden omdat de leerlingen onder de spanning van het schoolonderzoek staan; leerlingen die minder primair reageren zijn bij een discussie altijd in het nadeel. Wel is het mogelijk enkele leerlingen tegelijk een mondeling tentamen af te nemen.

ZORG VOOR OBJECTIVITEIT EN BEHOUD VAN HET NIVEAU

Met nadruk beveelt de commissie de docenten aan om een mede-examinator toe te laten bij minstens twee perioden van het schoolonderzoek, zowel waar het een mondeling als waar het een schriftelijk tentamen betreft.

Ideaal zou zijn: een collega van een andere school.

Voor de hand liggend: Een collega van de eigen school.

Niet onmogelijk: - Een welwillend, algemeen ontwikkeld buitenstaander (bijvoorbeeld een lid van het schoolbestuur).

- Een collega van het vervolgonderwijs (bijvoorbeeld een docent van een sociale academie).

- Leerlingen.

Bevoegdheid van de "bijzitter: deze hangt geheel af van de afspraken met de docent of schoolleiding.

Twee mogelijkheden liggen voor de hand:

1) adviserende stem;

2) medebeslissingsrecht: het cijfer van docent en "bijzitter" wordt gemiddeld; de rector of directeur is beroepsinstantie.

Deze laatste mogelijkheid lijkt uitgesloten bij buitenstaanders of leerlingen als "bijzitters".

De commissie beveelt de docenten aan met grote zorg te waken tegen een verlaging van het niveau van het onderwijs, welke door de instelling van het schoolonderzoek mogelijk wordt. Er is wel enige controle, daar de inspecteur de omschrijving van de stof en de vorm van de tentamens en het resultaat van het schoolonderzoek ontvangt. Een verlaagd niveau werkt snel door bij het vervolgonderwijs en werkt zo nadelig voor de leerlingen. Dit komt langzamer over bij ouderen maar blijft daar langer hangen.

School en leerlingen zijn niet gebaat bij een niveauverlaging.

- . - . - . -

Geschiedenis uitgaven

*A. Hoekstra, Drs. A. Stellingwerf, B. Bieleveld en
E. Wolthuis,*

FUNCTIONELE GESCHIEDENIS

(m.a.v.o.-h.a.v.o.-v.w.o.)

deel 1, 2e druk, ISBN 90 01 39600 3 f 9,75

deel 2M, 2e druk, ISBN 90 01 39601 1 f 10,75

deel 2VH, ISBN 90 01 39604 6 f 11,50

deel 3M, ISBN 90 01 39602 X f 8,90

deel 3VH, ISBN 90 01 39605 4 ter perse

deel 4M, ISBN 90 01 39603 8 in voorbereiding

*E. L. C. Kalle, Br. Drs. Hubertus Huybregts,
Drs. J. S. Wijne en Br. Edesius Boerrigter,*

PODIUM VAN HET VERLEDEN

(m.a.v.o.)

deel 1a, voor de brugklas, 2e druk

ISBN 90 01 45600 6 f 4,75

deel 1b, voor de brugklas,

ISBN 90 01 45650 2 f 5,35

deel 2a, voor klas 2 MAVO-III,

ISBN 90 01 45602 2 ter perse

deel 2b, voor klas 2 MAVO-IV,

ISBN 90 01 45603 0 f 9,75

deel 3, voor klas 3 MAVO-IV,

ISBN 90 01 45604 9 ter perse

deel 4, voor de examenklassen MAVO-III en IV

in voorbereiding

Bij ieder deel verschijnt een docentenhandleiding.

H. van Galen Last,

OP ZOEK NAAR DE VREDE,

de geschiedenis na 1945

2e druk f 6,75

ISBN 90 01 32750 8

Mr. W. R. H. Koops en Drs. H. M. Franssen,

ONS STAATSBESTEL IN KORT BESTEK

2e druk f 3,60

ISBN 90 01 48901 X

Deze uitgaven zijn verkrijgbaar bij de boekhandel
en bij de uitgever, postbus 567 Groningen;
voor presentexemplaren postbus 58.

Vermeldt bij uw bestelling en presentaanvraag
auteur, titel en ISBN.

Prijswijzigingen voorbehouden.

Wolters-Noordhoff

ADVERTENTIE

Dr. A.J.M. Alkemade

MENSEN BOUWEN EEN WERELD
geschiedenis voor mavo en havo

Deel 1: Geschiedenis voor de brugklas

Oudheid en middeleeuwen tot + 1400

3e druk geb. f. 6,50

Werkschrift bij deel 1

2e druk f. 1,90

Deel 2 M-III

Geschiedenis voor het tweede leerjaar

van mavo-III. + 1400 tot heden

geb. f. 6,75

Werkschrift bij deel 2 M-III

f. 1,90

Deel 2 HM-IV

Geschiedenis voor het tweede leerjaar

van mavo-IV en voor havo. + 1400-1789

3e druk geb. f. 6,75

Werkschrift bij deel 2 HM-IV

f. 1,90

Deel 3 M-III

Geschiedenis voor het derde leerjaar van

mavo-III. 1918 tot heden

ter perse

Werkschrift bij deel 3 M-III

ter perse

Deel 3 HM-IV

Geschiedenis voor het derde leerjaar van

mavo-IV en voor havo. 1789 tot heden

geb. f. 9,25

Werkschrift bij deel 3 HM-IV

ter perse

Deel 4 M

Geschiedenis voor het vierde leerjaar van

mavo-IV. 1918 tot heden

in bew.

Werkschrift bij deel 4 M

in bew.

"Mensen bouwen een wereld" is een leergang voor mavo- en havoscholen. De auteur heeft zeer veel aandacht besteed aan de gebruikte taal, waarin de kennis wordt overgedragen. Die taal is zorgvuldig aangepast aan de leeftijd van de leerling.

UITGEVER L.C.G. MALMBERG N.V. - 'S-HERTOGENBOSCH

Vakdocenten kunnen een presentexemplaar aanvragen aan Antwoordnummer 4 (Postzegel is niet nodig)

Verkrijgbaar bij boekhandel en uitgever

MEDEDELINGEN VAN DE COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

HERHAALDE OPROEP CONFERENTIE

De jaarlijkse conferentie in het kader van de postacademiale vorming der geschiedenisleraren wordt op vrijdag 15 en zaterdag 16 januari 1971 gehouden in het Evert Kupersoord te Amersfoort.

Onderwerp: De buitenlandse politiek van de Sowjet Unie, in het bijzonder na 1945.

Deskundigen: Prof. Dr. Z.R. Dittrich.
Dr. G. Harmsen.
Mevr. Drs. A. Muntjewerf.

De gang van zaken bij deze conferentie zal dezelfde zijn als bij de vorige. Van te voren stellen de deskundigen vragen op, die aan de deelnemers toege-
stuurd worden.

Deze probleemstellingen zullen aan de ter conferentie te vormen groepen als discussieonderwerpen worden voorgelegd. Na afloop van de groepsbespre-
kingen zal de betreffende deskundige in een plenaire bijeenkomst de "ant-
woorden", die door de groepen schriftelijk geformuleerd zijn, doorlichten
en van commentaar voorzien.

Een meer uitgebreid programma, de vragen, literatuur en teksten zullen de
deelnemers direct na aanmelding worden toegezonden. Het aanvankelijke
plan om de conferentiestukken in "Kleio" te publiceren kan helaas geen
doorgang vinden; de kosten zouden door de uitgebreidheid van dit materiaal
te hoog worden. Een zeer spoedige intekening is gewenst opdat dan tijd ge-
vonden kan worden literatuur en teksten in alle rust te bestuderen.

Aanmelding door storting van f. 15, -- op girorekening 527314, t.n.v. de
Penningmeester van de Commissie Postacademiale Vorming der V.G.N. te
Den Haag met vermelding van het woord "conferentie".

Liefhebbers voor de zeer beperkt aantal eenpersoonskamers dienen zo spoedig
mogelijk f. 18,50 te gireren.

Ontbrekend: Arnhem
Breda.

COLLEGEROOSTER NAJAAR 1970

Alkmaar

29 oktober : Drs. J.R. van de Leeuw, Z. Jansestraat 54 bv. Amsterdam,
020-94 27 33

De negerrevolutie in de V.S. 1945 - heden.

23 november: Prof. Dr. J.A. Boirewasser, Tilburgseweg 173, Goirle,
04250-3 49 79

R.K. Kerk en wereld 1870-1970.

Amsterdam

26 november: Mr. B. van Tijn, J.M. Coenenstraat 18, Amsterdam,
020-71 58 10

Marx (Leih)

9 december : Dr. F.G. van der Poll, Vliet 22, Prinsenbeek, 01607- 29 60
China en het Westen (Dalhuisen).

Den Bosch

25 november: Dr. F.G. van der Poll, Vliet 22, Prinsenbeek, 01607- 29 60
China en het Westen (Dalhuisen).

9 december : Dr. G. Harmsen, Zuidhollandstraat 32 II, Amsterdam,
020-42 66 84

Karl Marx (Leih).

Eindhoven

26 november: Prof. Dr. H. T. Waterbolk, H. Muntinglaan 9, Haren (Gr.)
050-4 57 72

De Prehistorie van Nederland.

9 december : Mr. B. van Tijn, J.M. Coenenstraat 18, Amsterdam,
020-71 58 10

Karl Marx (Leih)

Goes

5 november: Drs. G.B. Wels, Acacialaan 14, Harmelen, 03483- 15 26
De werking van het kiesstelsel na 1848 en het ontstaan van de

politieke partijen.

- 25 november : Prof. Dr. J. A. Bornewasser, Tilburgseweg 173, Goirle,
04250-3 49 79
Schoolstrijd en partijvorming in Nederland (Van Tijn).

Groningen

- 5 november : Dr. J. M. Pluvier, Heideweg 5, Soest, 02155- 68 67
Moderne ontwikkelingen in Zuid-Oost Azië (1939-1970) en
het beeld daarvan in de schoolboeken.
- 24 november : Prof. Dr. O. de Jong, Buziaustraart 24, Amsterdam, *24 Augustus*
020-19 55 27
Abraham Kuyper ('t Hart).

Den Haag

- 30 oktober : Prof. Dr. Th. P. van Baaren, Hereweg 86a, Groningen,
050- 5 55 10
Geheimen van letters en getallen.
- 26 november : Mr. P. J. Teunissen, Cort van der Lindelaan 4, Groningen,
050-5 33 26
De behandeling van de problemen van oorlog en vrede in het
voortgezet onderwijs.

Haarlem

- 29 oktober : Dr. A. M. van der Woude, Kazernelaan 15, Ede,
08380- 13 0 93
Historische demografie.
- 26 november : Drs. C. B. Wels, Acacialaan 14, Harmelen, 03483- 15 26
De werking van het kiesstelsel na 1848 en het ontstaan van de
politieke partijen.

Heerlen

- 12 november : Dr. G. Harmsen, Zuidhollandstraat 32 II, Amsterdam,
020-42 66 84
De bevangenheid van de historicus.
- 24 november : Drs. J. R. van de Leeuw, Z. Jansestraat 54 bv, Amsterdam,
020- 94 27 33

*gaat niet door wegens ziekte
inhaalcollege in Januari*

De negerrevolutie in de V.S. 1945-heden.

Hengelo

29 oktober : Drs. L.C. Biegel, Pieter Lastmankade 39 hs, Amsterdam,
020- 73 77 11

Het mondiale gezichtspunt in de geschiedbeschouwing.

X .. november: Prof. Dr. A.F. Manning, Hazenkampseweg 69, Nijmegen,
08800-5 32 48 (gevraagd)

Collaboratie.

zie Hurler.

Leeuwarden

29 oktober : Prof. Dr. Th. P. van Baaren, Hereweg 86a, Groningen,
050-5 55 10

Antieke godsdiensten.

25 november: Dr. J. Verseput, Schiebroeksesingel 18, Rotterdam,
010-18 35 61

Het sociale vraagstuk in de 19e eeuw. *(Kallwisch?)*

Maastricht

9 november : Prof. Dr. F.W.N. Hugenholtz, Julianalaan 207, Bilthoven,
030- 78 38 20

Opkomst van de moderne staat in de late Middeleeuwen.

25 november: Dr. A. Th. van Deursen, Maluslaan 11, Amstelveen,
020- 41 42 09

De Spaanse Burgeroorlog 1936.

Rotterdam

29 oktober : Dr. J. Verseput, Schiebroeksesingel 18, Rotterdam,
010-18 35 61

De tijd van de geografische ontdekkingen. (v.d. Hoeven)

? 13 januari : Prof. Dr. I. J. Brugmans, Olympiaplein 65, Amsterdam,
020- 72 55 30

De Indonesische Revolutie (Pluvier)

Utrecht

29 oktober : Dr. J. M. van Winter, Brigittenstraat 20a, Utrecht, 030-12059

Johannieters, Tempeliers, Duitse Orde.

24 november: Mevr. Drs. A. Muntjewerf, Jispervelpstraat 611, Amsterdam,
020-26 29 11
China en het Westen (Dalhuisen) *ook v.d. Pall*

Venlo

27 oktober : Prof. Dr. A. F. Manning, Hazenkampseweg 69, Nijmegen,
08800- 5 32 48 *ging niet door. Induscollege?*
Het jaar 1945.

19 november: Mr. P. J. Teunissen, Cort van der Lindelaan 4, Groningen,
050- 5 33 26
De behandeling van de problemen van oorlog en vrede in het
voortgezet onderwijs.

Zutphen

6 november : Dr. A. Th. van Deursen, Maluslaan 11, Amstelveen,
020- 41 42 09
De Spaanse Burgeroorlog 1936.

26 november: Dr. J. M. Pluvier, Heideweg 5, Soest,
02155- 68 67
Moderne ontwikkelingen in Zuid-Oost Azië (1939-1970) en
het beeld daarvan in de schoolboeken.

Zwolle

9 november : Prof. Dr. C. Augustijn, C. van Alkemadestraat 9, Amsterdam,
020-15-30 79
Abraham Kuyper ('t Hart) *ook v. de Jong*

26 november: Drs. L. C. Biegel, Pieter Lastmankade 39 hs, Amsterdam,
020-73 77 11
Het mondiale gezichtspunt in de geschiedbeschouwing.

-. - . - . - .

*Cahiers 12 x
Schoolboek 3x.*

RAAD VAN ADVIES

Prof. Dr. J. C. Boogman (Univ. Utrecht), Prof. Dr. A. E. Cohen (Univ. Leiden)
Prof. Dr. A. F. Manning (Univ. Nijmegen), Prof. Dr. A. B. Breebaart (G. U.
Amsterdam) Prof. Dr. W. J. Wieringa (V. U. Amsterdam), Prof. Dr. E. H.
Waterbolk (Univ. Groningen), Dr. J. L. P. Brants (inspecteur VHMO), J. W.
Fossen (Hfd. insp. Kweekschool).

COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

Drs. G. A. J. Giezeman, Dirk van Voorburglaan 16, Voorburg, tel. 070-868123,
Voorzitter: algehele leiding en universitaire cursussen.

Drs. J. C. Visser, Antonie Duyckstraat 66, Den Haag, tel. 070-555671,
1e Vice-voorzitter: conferenties.

Dr. M. T. J. van der Vorst, Spotvogellaan 35, Den Haag, tel. 070-685609,
2e Vice-voorzitter: beleid collegedagen.

Mej. J. J. Ruitenbergh, Kijkduinsestraat 990, Den Haag, tel. 070-257990,
1e secretaris: interne zaken.

J. C. M. Greep, Middelweg 104, Wassenaar, tel. 01751-6387, 2e secretaris:
organisatie en administratie van de collegedagen.

H. van Unnik, Pomonaplein 21, Den Haag, tel. 070-680355, penningmees-
ter, postrekening 527314, t. n. v. penningmeester Commissie Postacademiale
Vorming der V. G. N. te 's-Gravenhage.

Het deelnemen aan de colleges is voor leden van de V. G. N. gratis, voor
niet-leden bedragen de kosten f. 15, --.

LEDEN VAN DE COMMISSIE MET ZELFSTANDIGE TAKEN

Dr. J. Swart, Industrieweg 26, Assen, tel. 05920-3006, portefeuilles.

Drs. R. H. Cools, Zijdeweg 57, Wassenaar, tel. 01751-8215, publicaties.

De organisatie van de postacademiale colleges in de diverse plaatsen is in
handen van de besturen van de V. G. N. -afdelingen.

De adressen van de afdelingssecretariaten zijn:

<u>Alkmaar</u> : Lindenlaan 12, Bergen NH,	<u>Haarlem</u> : Liedeweg 81, Haarlemmerliede,
<u>Arnhem</u> : Kraanvogelstr. 17, Velp,	<u>Heerlen</u> : Leenderkapelweg 27, Schaesberg,
<u>Amsterdam</u> : Churchill-ln. 246 III,	<u>Hengelo</u> : Frerikshuislaan 113, Almelo,
<u>Den Bosch</u> : Philips de Tweedestr. 51,	<u>Leeuwarden</u> : Altenastreek 21, Dokkum,
<u>Breda</u> : Biesdonkweg 65,	<u>Maastricht</u> : Passementsmakersdreef 30,
<u>Eindhoven</u> : Kruisakker 76,	<u>Rotterdam</u> : Prinses Julianalaan 49,
<u>Goes</u> : Valckeslotlaan 89,	<u>Utrecht</u> : Maliebaan 37,
<u>Groningen</u> : Kamperfoelieweg 42,	<u>Venlo</u> : Groenstraat 244,
<u>Paterswolde</u> ,	<u>Zutphen</u> : Deventerweg 58,
<u>Den Haag</u> : Paulus Potterstr. 26, Lisse,	<u>Zwolle</u> : Stevinstraat 9, Kampen.

een prachtige illustratie bij het onderwijs
een boeiend document humain
een stuk levende historie
lees, alsof het gisteren gebeurde, over de
manier waarop bismarck de frans-duitse oor-
log forceerde; over de moord in serajewo;
over de mislukte revolutie in nederland, en
over de manier waarop de duitse inval in ons
land werd aangekondigd.

Het Algemeen Handelsblad van 20 juli 1870
De Nieuwe Rotterdamsche Courant van 29 juni 1914
Het Vaderland van 18 november 1918
De Nieuwe Dag van 10 mei 1940

kompleet, in facsimile herdrukt, inclusief
de advertentiepagina's, de beurspagina's
en alles wat een krant "levend" maakt.

speciaal voor het onderwijs wordt bij
bestellingen van docenten en/of scho-
len een aanhangsel met
DIDACTIESE AANWIJZINGEN
bijgevoegd.

SAMEN IN EEN HANDZAME PLASTIC VERPAKKING

voor
f 3,90

KNIPPENBERGS UITGEVERIJ,
Livingstonelaan 338, Utrecht,

Zojuist verschenen

Werkboek bij het Brugklasboek van geschiedenis in thema en taak

W. F. Kalkwiek en J. Wilschut

In dit werkboek zijn zeer uiteenlopende opdrachten opgenomen, die zelfstandig door de leerling verwerkt kunnen worden.

Naast memoriseervragen, meerkeuzevragen, invuloefeningen etc. zijn er tal van speelse elementen als puzzles en varia met allerlei grappige historische details. Een katern met illustraties, eenzijdig bedrukt, is los in het boekje gevoegd: de illustraties kunnen zo bij het maken van werkstukken e.d. gebruikt worden. 59 pagina's en 15 pagina's illustraties f 3,25 ISBN 90 280 5146 5

8 speciale onderwerpen

voor het eindexamen geschiedenis havo en mavo

W. F. Kalkwiek en J. Wilschut

Behandeld worden:

de gilden

Michel Angelo

het impressionisme

de West-Indische Compagnie

Peter de Grote

de Verlichting

Herman Willem Daendels

het imperialisme

Zo komen in thema's uit de vaderlandse en de algemene geschiedenis politieke, economische, sociale en culturele aspecten aan bod – zulks in overeenstemming met de eisen van het examenprogramma geschiedenis voor het havo en mavo. Een literatuuropgave bij elk onderwerp maakt een wat diepere studie mogelijk. Bij de hoofdstukken over Michel Angelo en het impressionisme zijn illustraties in kleur opgenomen.

104 pagina's f 6,25 ISBN 90 280 5147 3

Bij bestelling en presentaanvraag s.v.p. ISBN-nummer, auteur en titel vermelden.

meulenhoff
educatief

Prinsengracht 468, Amsterdam
postbus 100, tel. 020-23 57 07

ook verkrijgbaar via de boekhandel

ONZE EEUW

Geschiedenisleerboek voor de h.a.v.o.-top

door Drs. A. C. Niemeijer

en Drs. F. J. Schmit

3e druk - geb. f 15,—

Beoordeling:

Een boek, dat zich houdt aan de belofte in zijn titel Een Leerboek. En ik zag dat al aan het begin, een uitstekend leerboek, dat ik voor eigen gebruik dikwijls hoop te raadplegen.

Het boek geeft goed gedoseerde algemene beschouwingen. Ik vind zo'n hoofdstuk V over Crisis der zekerheden bepaald knap geschreven. Dit is voor jonge mensen begrijpelijk. Het is aangeboden leerstof, waarmee de een wel wat meer zal doen dan de ander. Maar het is de juiste vorm van voorstellen in een boek, dat als leerboek wil gelden.

Naast algemene beschouwingen geeft het boek (gelukkig!) ook voldoende feitenkennis, waaraan men houvast heeft. Wie dit zijn pupillen te leren geeft, kan er zeker van zijn, dat hij ze over de laatste halve eeuw tenminste een goed chronologisch overzicht meegeeft.

Tenslotte, en ook dat is een grote verdienste van dit boek, het neemt in geen enkel onderdeel de allure aan van hier moeten we even dieper op ingaan. Maar het bereidt de mogelijkheid daartoe wel voor. Onderwerpen over capita selecta zijn er gemakkelijk te vinden. Misschien komen de schrijvers daar nog wel eens toe aansluitend bij dit boek.

De uitgever heeft het op aantrekkelijke wijze uitgegeven. Mooi papier, prettige druk, verzorgde illustraties.

Mijn overtuiging is, dat de schrijvers het h.a.v.o. onderwijs een goede dienst hebben bewezen.

(Weekblad)

ONZE EEUW

is een uitgave van THIEME-ZUTPHEN

Tel. 05750-3843* (levering ook via de boekhandel)